

Potęga Habsburgów – „imperium, w którym nie zachodzi słońce”

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Film + Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Stanisław Grzybowski, *Wielka historia świata, Narodziny świata nowożytnego 1453–1605*, t. 6, Kraków 2017, s. 548.

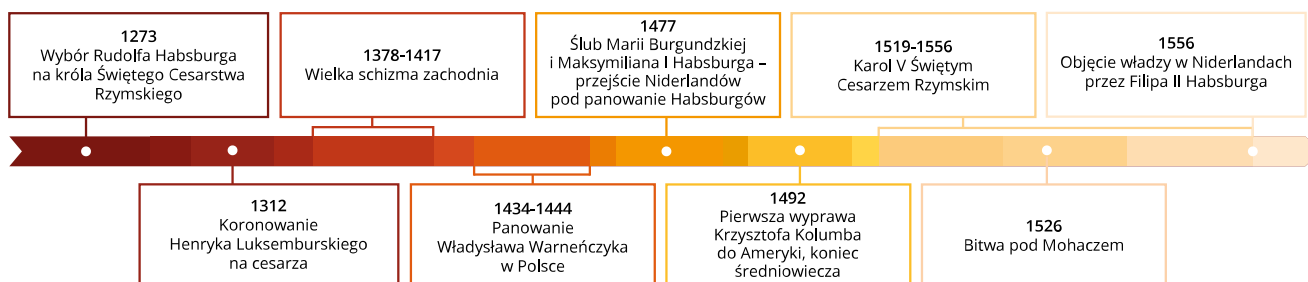

Potęga Habsburgów – „imperium, w którym nie zachodzi słońce”

Maksymilian II z rodziną.

Źródło: Giuseppe Arcimboldo (1527–1593), Zamek Ambras, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Jedną z najpotężniejszych i najdłużej panujących dynastii europejskich byli Habsburgowie. Protoplasta rodu, Guntram Bogaty, żył w drugiej połowie X w., a jego rodowa siedziba leżała w północnej Szwajcarii. Region ten szybko zyskiwał na znaczeniu, gdyż właśnie tamtędy prowadziły szlaki transalpejskie. Potęgę Habsburgów zapoczątkował Rudolf I, który został królem Niemiec i zdobył księstwo Austrii, przyszlą dziedziczną posiadłość rodu.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Twoje cele

- Opiszysz, w jaki sposób Habsburgowie objęli swoimi rządami większą część Europy.
- Scharakteryzujesz przebieg rywalizacji między Habsburgami i Jagiellonami.
- Wyjaśnisz, dlaczego cesarz Maksymilian I zamierzał zostać papieżem.

Początki potęgi

Pomnik Rudolfa Habsburga (1218 - 1291). Od 1273 roku król niemiecki, zapoczątkował potęgę rodu Habsburgów. Tuż przed swoją śmiercią próbował przeprowadzić elekcję swojego syna, Albrechta, na króla Niemiec. Nie udało mu się i władcą obrany został Adolf z Nassau. Mimo to, w 1298 roku w bitwie pod Gollheim Albrecht pokonał konkurenta i został kolejnym niemieckim królem z dynastii Habsburgów.

Źródło: Michail (fotograf), fot. współczesna, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Wielka kariera rodu Habsburgów zaczęła się wraz z wyborem Rudolfa Habsburga na króla Niemiec w 1273 roku. Pięć lat później, w 1278 r., pokonał on króla Czech Przemysła Ottokara II pod Suchymi Krutami (niem. Dürnkrut; dziś Dolna Austria) i zdobył księstwa południowoniemieckie, w tym m.in. Austrię, która stała się dziedziczną posiadłością rodu. Dzięki temu utrata Szwajcarii w 1394 r. nie spowodowała spadku znaczenia Habsburgów. Wcześniej siedzibą rodu był zamek w Habichtsburgu (Habsburgu), na terenie [kantonu](#) Argowia w północnej Szwajcarii. Habsburgowie zostali stąd przepędzeni przez siły [konfederacji](#) kantonów szwajcarskich, które w ten sposób uwolniły się od władzy feudalnej i stworzyły jedną z pierwszych w Europie republik.

W XV w. pozycję tego rodu w Europie Środkowej umocniło małżeństwo Albrechta V z córką cesarza, króla Czech i Węgier – Zygmunta Luksemburskiego, po którym Habsburg odziedziczył trony Czech i Węgier oraz został wybrany na króla Niemiec. Mimo że Albrecht zmarł w 1439 r., przeżywszy

teścia zaledwie o rok, Habsburgowie rościli odtąd pretensje do koron Czech i Węgier. Na ich drodze stanęli wtedy Jagiellonowie: Władysław III Warneńczyk (panujący na Węgrzech w latach 1440–1444) oraz Władysław Jagiellończyk (władca Czech od 1471 i Węgier od 1490 r.) i jego syn Ludwik. Z pretensjami Habsburgów należało się jednak liczyć, tym bardziej, że od 1452 r. przez 41 lat na tronie cesarskim zasiadał Fryderyk III Habsburg, syn księżniczki z rodu Piastów Cymbarki mazowieckiej, który dał początek długiemu szeregowi cesarzy z tej [dynastii](#).

Fryderyk III Habsburg (1415 -1493), król Niemiec, od 1452 r. cesarz rzymski. Był synem Ernesta Żelaznego, księcia Styrii, oraz Cymbarki mazowieckiej, córki Siemowita IV z rodu Piastów. Cieszył się dużym poparciem w Niemczech. Wspierał rozwój handlu i sympatyzował z Krzyżakami. Przyczynił się do wybuchu wojny trzynastoletniej (1454–1466) pomiędzy Polską a Zakonem. W 1486 r. Fryderyk doprowadził do wyboru swojego syna, Maksymiliana na króla Niemiec , dzięki czemu zapewnił dynastii Habsburgów sukcesję na cesarskim tronie. Co symbolizuje herb widoczny za głową Fryderyka?

Źródło: Hans Burgkmair the Elder (1473–1531), Muzeum Historii Sztuki w Wiedniu, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Polityka dynastyczna Maksymiliana I

Ostatnia ćwierć XV w. przyniosła Habsburgom wielkie sukcesy na zachodzie kontynentu. Jest przy tym rzeczą godną uwagi, że nabytki terytorialne pozyskiwano raczej przez małżeństwa dynastyczne niż w wyniku wojen, zgodnie z maksymą „inni niech toczą wojny, a ty, szczęśliwa Austrio, żeń się”. W 1477 r. syn cesarza Fryderyka III, arcyksiążę Maksymilian, objął władzę w Niderlandach i wschodniej części Burgundii, zwanej Franche-Comté . Dzięki drugiemu małżeństwu, zawartemu już po objęciu tronu w 1493 r. z księżniczką Bianką Marią Sforzą, ciotką Bony Sforzy, Maksymilian I mógł rościć pretensje do Księstwa Mediolanu. Wkrótce zaaranżował zaś podwójne małżeństwo swych dzieci z potomkami Izabeli Kastylijskiej i Ferdynanda Aragońskiego, dzięki czemu w 1516 r. na hiszpańskim tronie zasiadł wnuk Maksymiliana, późniejszy cesarz, Karol V. Wraz z Hiszpanią w ręce Habsburgów dostały się wówczas Neapol, Sycylia, Sardynia i odkrywana właśnie Ameryka.

Cesarz Maksymilian I z rodziną: żoną Marią Burgundzką, synem Filipem I Pięknym, wnukami Ferdynandem i Karolem V oraz Ludwikiem Jagiellończykiem. Zwróć uwagę na szczękę Maksymiliana I. Na portrecie widoczna jest tzw. warga habsburska, czyli prognatyzm, występujący u Habsburgów. To zaburzenie genetyczne, przy którym dolna warga przerasta w rozmiarze górną, a zuchwa jest często nazbyt rozwinięta. Przyczyną defektu były małżeństwa zawierane ze względów politycznych na granicy kazirodstwa. Który z synów Maksymiliana odziedziczył po nim habsburską wargę?

Źródło: Bernhard Strigel (1460–1528), ok. 1515 r., Wikimedia Commons, domena publiczna.

Maksymilian I Habsburg (1459–1519), portret pędzla Albrechta Dürera, namalowany w 1519 r., po śmierci władcy. Cesarz jest ubrany zgodnie z renesansową modą, w rękę trzyma owoc granatu, oznaczający przejście do świata zmarłych.

Na wschodnich rubieżach swego władztwa Maksymilian I także zaaranżował podwójne małżeństwo, tym razem z Jagiellonami. W 1515 r. podczas zjazdu wiedeńskiego zaszantażował Polskę sojuszem z Wielkim Księstwem Moskiewskim i skłonił Zygmunta Starego do akceptacji ślubu Marii Habsburżanki (swojej wnuczki) z następcą tronu Czech i Węgier Ludwikiem Jagiellończykiem (objął on oba królestwa w roku następnym) oraz siostry Ludwika z cesarskim wnukiem Ferdynandem. Jednocześnie cesarz wspierał zakon krzyżacki kontestujący pokój toruński z 1466 r. W zamian za zgodę na małżeństwa Maksymilian obiecał Rzeczypospolitej pośrednictwo w zawarciu rozejmu z Moskwą i przyszły sojusz przeciw Turcji. Cesarzowi nie dane było zebrać owoców tych mariaży, gdyż zmarł cztery lata później, Czechy

Źródło: Albrecht Dürer, Wikimedia Commons, domena publiczna.

i Węgry powiększyły zaś dziedziczne ziemie Habsburgów w 1526 r., po tym, jak Ludwik Jagiellończyk poległ w bitwie z Turkami pod

Mohaczem. Jagiellońsko-habsburski układ wiedeński stał się więc podzwonnym dla polityki dynastycznej władców polsko-litewskich. Niektórzy historycy wręcz oskarżają Zygmunta Starego o kapitulancję, nie bacząc na to, że nie mógł on przewidzieć śmierci swego bratanka.

Mapa przedstawiająca rozwój posiadłości Habsburgów austriackich. W 1452 roku Fryderyk, regent Austrii i król Niemiec został cesarzem Fryderykiem III. W XVI wieku Habsburgowie wygrali rywalizację dynastyczną z Jagiellonami w Europie Środkowej i podporządkowali sobie Czechy i Węgry, a w XVIII wieku wzięli udział w rozbiorach Polski. W XVII wieku wygasła hiszpańska linia Habsburgów, a w 1740 roku męska część linii austriackiej. Ostatni władca z tej linii, Karol VI (1685–1740) przekazał tron córce na mocy specjalnego dekretu umożliwiającego dziedziczenie kobiecie – Marii Teresie (1717–1780). Razem z mężem, Franciszkiem I Lotaryńskim (1708–1765), zapoczątkowała ona dynastię habsbursko-lotaryńską. Wskaż kraje Europy Środkowej, w których nigdy nie panował ród Habsburgów.

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polityka dynastyczna Maksymiliana I zmieniła układ sił w Europie. Na Zachodzie kraje Habsburgów otoczyły Francję, która przez kolejne blisko trzy stulecia dążyć będzie do wyzwolenia się z tego uścisku i przy okazji do opanowania Włoch. **Królowie arcychrześcijańscy**, jak tytułowano monarchów francuskich, nie zawahali się dla osiągnięcia tych celów zawierać traktatów nawet z Turkami.

Ciekawostka

Cesarz papieżem?

W ostatnich latach panowania owdowiały cesarz Maksymilian I nosił się z zamiarem przyjęcia święceń kapłańskich i zostania papieżem. W ten sposób u kresu średniowiecza miałyby dojść do wskrzeszenia idei [uniwersalizmu](#), tym razem papiesko-cesarskiego. Plan okazał się nierealny, ale idea utworzenia jednolitej Rzeczypospolitej chrześcijańskiej zdolnej przeciwstawić się zagrożeniu tureckiemu przyświecała także następcy Maksymiliana na tronie cesarskim, Karolowi V.

Portret Maksymiliana I Habsburga (1459 -1519), od 1486 roku król Niemiec, a od 1508 roku cesarz rzymski. Uważany jest za jednego z głównych twórców potęgi rodowej Habsburgów. Wyjaśnij, dlaczego.

Źródło: Peter Paul Rubens (1577–1640), 1618 r., Muzeum Historii Sztuki w Wiedniu, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Imperium Karola V

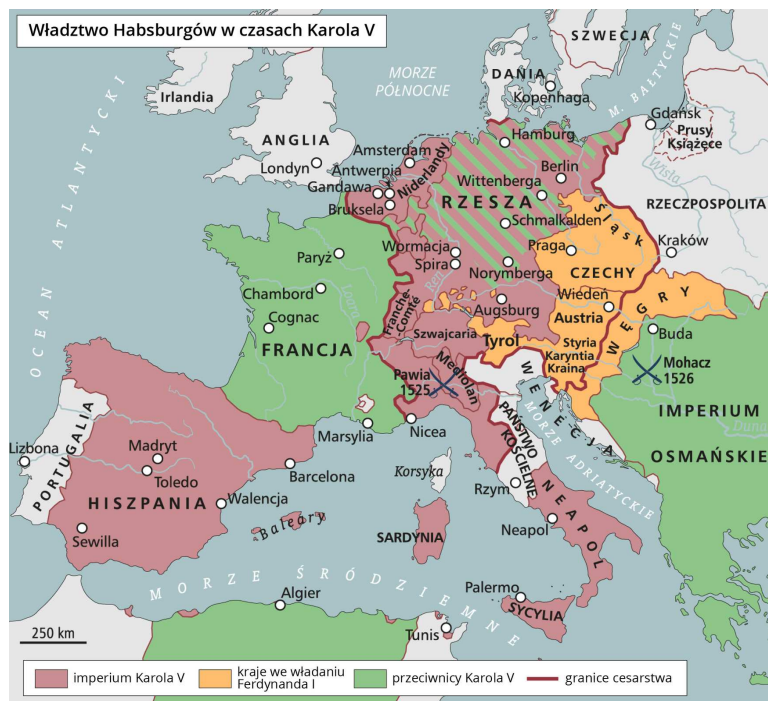
W 1519 r., po śmierci Maksymiliana I, tron cesarski objął jego wnuk Karol. Kontynuował on politykę dziadka, streszczającą się w łacińskiej dewizie: „*Austriae est imperare orbi universo*” (w skrócie: AEIOU) – „Austria rządzi całym światem”. Karol V – jako cesarz zwierzchnik całej Rzeszy, osobiście zaś władca Hiszpanii z Sardynią, Neapolem, Sycylią i Nowym Światem oraz Niderlandów, Franche-Comté (region we wschodniej Francji) i Mediolanu – rządził imperium, w którym nigdy nie zachodziło słońce, a jego krewni i powinowaci zasiadali na wszystkich

tronach europejskich poza moskiewskim. Ambicjom zbudowania uniwersalnego mocarstwa obejmującego całe chrześcijaństwo położył kres trwały podział religijny Europy w następstwie **reformacji**. W ówczesnych warunkach komunikacyjnych cesarz nie mógł też kontrolować tak rozległego terytorium i skutecznie okiełznać ambicji pomniejszych panujących, którzy przedkładali własne zyski nad ideę solidarności władców chrześcijańskich. Kosztowne wojny z Francją, Turcją i protestantami zmuszały Karola V do nakładania wysokich podatków, co z kolei prowadziło do zadrażeń z lokalnymi reprezentacjami stanowymi. W ten sposób ciężar **fiskalny** imperialnej polityki spoczął na barkach hiszpańskiej Kastylii, która za ambicje swych władców zapłaciła ciężkim kryzysem gospodarczym narastającym od schyłku XVI wieku.

Karol V Habsburg (1500–1558), król Hiszpanii w latach 1516–1556 i cesarz rzymski w latach 1519–1556. W pierwszych latach swoich rządów Karol nie przejawiał większego zainteresowania polityką hiszpańską, z czasem zmienił styl rządzenia. Zaczął spędzać więcej czasu w Hiszpanii i otaczać się hiszpańskimi doradcami. Za jego panowania nastąpił największy rozwój hiszpańskiego imperium kolonialnego – objęło ono swym zasięgiem tereny od Kalifornii na północy do Chile i Argentyny na południu i po puszcę amazońską na wschodzie, a także Filipiny. Portret pędzla Tycjana (fragment), 1547–1548.

Źródło: Tycjan, Wikimedia Commons, domena publiczna.

Na podstawie mapy przedstaw etapy rozszerzania przez Habsburgów władzy w Europie.

Źródło: Contentplus.sp. z o.o. na podstawie Stentor, licencja: CC BY-SA 3.0.

Jedynym zwornikiem imperium była osoba cesarza, który bezustannie podróżował po swych państwach. Abdykując w 1556 r., Karol V podzielił imperium między brata Ferdynanda, który od 1521 r. rządził Austrią, od 1526 r. był królem Czech i Węgier, a teraz został cesarzem, oraz syna Filipa II, któremu pozostawił Hiszpanię, Niderlandy, Franche-Comté i posiadłości włoskie. Zapoczątkowane przez nich dwie linie Habsburgów – austriacka i hiszpańska ściśle ze sobą współpracowały. Hiszpańska gałąź dynastii wygasła w 1700 r., podczas gdy w Europie Środkowej ród utrzymał się u władzy aż do 1918 roku.

Europa Zachodnia w cieniu Hiszpanii

Bitwa pod Pawią. Starcie miało miejsce 24 lutego 1525 roku, po trzech miesiącach oblężenia wojsk cesarskich przez siły francuskie. Była to decydująca bitwa w toczonych w latach 1494–1559 wojnach włoskich. Armia cesarska pokonała wojska francuskie, które zostały zaatakowane z dwóch

Pierwsza połowa XVI w. w Europie Zachodniej upłynęła pod znakiem zmagania Francji z Habsburgami, toczących się głównie na terenie Włoch. Zawarty w 1559 r. pokój w Cateau-Cambrésis kończący po 65 latach tzw. wojny włoskie był korzystny dla Hiszpanii, choć nie rozstrzygał ostatecznie, które z mocarstw uzyska dominującą pozycję. Długotrwałe wojny religijne rozdierające Francję przez ponad 30 lat, aż do 1594 r., spowodowały osłabienie monarchii Walezjuszy i oddały inicjatywę w polityce zagranicznej iberyjskim Habsburgom.

stron przez nadchodzące posiłki oraz garnizon Pawii.
Wskaż siły cesarskie.

Źródło: Bernard van Orley (circa 1491/1492–1542), 1528-1531 r., Wikimedia Commons, domena publiczna.

W czasie, gdy Francja zajęta była swymi problemami wewnętrznymi, Hiszpania musiała stawić czoła, z jednej strony – ekspansji Turcji w basenie Morza Śródziemnego, a z drugiej – narastającemu buntowi w Niderlandach. Jednak nawet największe ówczesne mocarstwo nie było w stanie skutecznie toczyć wojny na dwa fronty. Rozejm z Turcją zawarto zbyt późno, by opanować sytuację na północy kontynentu.

Na domiar złego pomocy Niderlandom udzielała Anglia, która od 1553 r. rządzona była przez przyrodnie siostry, córki Henryka VIII: Marię Tudor, a potem Elżbietę I. W związku z tym, że były one bezdzietne, Filip II snuł plany objęcia władzy na Wyspach drogą sukcesji, gdy zaś to okazało się niemożliwe, zdecydował się na wojnę. Jednak wysłana przeciw Anglikom w 1588 r. hiszpańska Niezwyciężona Armada poniosła klęskę. Jej zagłada nie oznaczała wprawdzie rozstrzygnięcia konfliktu angielsko-hiszpańskiego na morzach, lecz dla hiszpańskich Habsburgów była znaczącą porażką.

Filip II (1527 -1598), król Neapolu i Sycylii w latach 1554–1598, władca Niderlandów w latach 1555–1598, król Hiszpanii w latach 1556–1598 i Portugalii w latach 1580–1598. Czas jego rządów uchodzi w Hiszpanii za złoty wiek. Filip rozbudował odziedziczone po ojcu, pierwsze w dziejach supermocarstwo o zasięgu globalnym. Obejmowało ono dużą część Europy oraz kolonie, w tym Amerykę, wybrzeże Afryki i Indii oraz Filipiny (nazwane tak na jego cześć). Władca ten musiał też zmierzyć się z poważnymi klęskami – buntem w Niderlandach, który przerodził się w osiemdziesięcioletnią wojnę i zakończył utratą ich północnej części, oraz klęska Wielkiej Armady w walce z Anglią.

Źródło: Sofonisba Anguissola (–1625), 1573 r., olej na płótnie, Prado, Wikimedia Commons, domena publiczna.

W 1581 roku 7 protestanckich prowincji północnych Niderlandów (Holandia, Zelandia, Utrecht, Groningen, Geldria, Overijssel, Fryzja) po zawarciu unii w Utrechcie zdetronizowało Filipa II z hiszpańskiej linii Habsburgów. Unia była reakcją na traktat z Arras, w której prowincje południowe zadeklarowały poddaństwo katolickiej Hiszpanii. To był pierwszy krok do podziału Niderlandów na dwie części. Jakie kraje powstały potem z tych dwóch części?

Źródło: Krystian Chariza i zespół, licencja: CC BY-SA 3.0.

W sumie bilans panowania Filipa II, zmarłego w 1598 r., okazał się ujemny: Co prawda powstrzymał on ekspansję turecką, ale zapłacił za to utratą północnej części Niderlandów, rezygnacją z planów dynastycznych i przede wszystkim wielkim kryzysem finansowym, który zmusił króla do ogłoszenia bankructwa państwa.

Słownik

dynastia

(gr. *dynasteia* – władza) następujący po sobie monarchowie pochodzący z jednego rodu; rodzina panująca

fiskalizm

(łac. *fiscus* – koszyk lub skrzyneczka z wikliny do przechowywania pieniędzy) polityka państwa polegająca na dążeniu do osiągnięcia jak największych wpływów do budżetu poprzez nakładanie kolejnych, obciążeń podatkowych

kanton

jednostka podziału administracyjno-terytorialnego na kształt województwa stosowana w niektórych krajach, m.in. w Szwajcarii oraz w Bośni i Hercegowinie; kraj związkowy

wchodzący w skład Szwajcarii

konfederacja

(łac. *confoederatio* - związek, przymierze) związek państw oparty na umowie międzynarodowej, w wyniku której poszczególni członkowie związku zachowują suwerenność, a nie ma jej w pełni związek jako całość; członkowie konfederacji decydują, jakie kompetencje przyznają poszczególnym organom konfederacji i prowadzą wspólną politykę zagraniczną

Król arcychrześcijański

w języku łacińskim *rex christianissimus*, nadany przez papieża honorowy tytuł królów francuskich z wdzięczności za poparcie, jakie królowie francuscy okazali papieżowi w walce z cesarstwem

reformacja

(łac. *reformatio* - przekształcenie) ruch religijno-polityczny zapoczątkowany przez Marcina Lutra w XVI wieku, mający na celu odnowę chrześcijaństwa, który doprowadził do powstania Kościołów protestanckich. Termin „protestantyzm” pochodzi od protestu złożonego przez ewangelików (luteran) 6 księstw i 14 miast w 1529 roku podczas sejmiku Rzeszy przeciw uchwale zabraniającej przechodzenia na ewangelicyzm czyli wiarę odnowioną w duchu nowej interpretacji Ewangelii

uniwersalizm cesarski

(łac. *universalis* - powszechny, ogólny) idea średniowiecznej filozofii politycznej popularna w pełnym średniowieczu, zgodnie z którą zwierzchnikiem nad wszystkimi państwami chrześcijańskimi i Kościołem miał być Święty Cesarz Rzymski

uniwersalizm papieski

idea średniowiecznej filozofii politycznej popularna w pełnym średniowieczu, zgodnie z którą papież miał sprawować pełnię władzy nad całym światem chrześcijańskim, a więc i władcami świeckimi. Doktryna zapoczątkowana przez Grzegorza VII w tzw. Dictatus Papae (1075)

Słowa kluczowe

Habsburgowie, Maksymilian I, Karol V, Austria, Hiszpania, Święte Cesarstwo Rzymskie, Europa w XVI–XVII w., Europa późnego średniowiecza

Bibliografia

Brandi K., *Cesarz Karol V. Powstanie światowego imperium*, Oświęcim 2016.

Grodziski S., *Habsburgowie. Dzieje dynastii*, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1998.

Grzybowski S., *Wielka historia świata. Tom 6. Narodziny świata nowożytnego 1453-1605*, Warszawa 2005.

Mikulski K., Wijaczka J. *Historia powszechna. Wiek XVI-XVIII*, Warszawa 2012.

Miłkowski T., Machcewicz P., *Historia Hiszpanii*, Wrocław 2009.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą interaktywną i wykonaj kolejne polecenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Stwórz katalog przyczyn geograficznych, politycznych, gospodarczych i kulturalnych, które utrudniały integrację posiadłości Habsburgów.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Oceń sytuację polityczną władztwa Habsburgów w Europie. Które państwa były dla nich najpoważniejszymi wrogami?

Twoja odpowiedź

Polecenie 4

Wyobraź sobie, że doradzasz królowi Hiszpanii Filipowi II. Stwórz krótki poradnik dla władcy, dzięki któremu król mógłby usprawnić rządy w swoim imperium.

Twoja odpowiedź

Film + Sprawdź się

Polecenie 1

Zapoznaj się z filmem i wykonaj kolejne polecenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DRRPFjVjw>

Film opowiadający o imperium Habsburgów.

Polecenie 2

Omów politykę międzynarodową stosowaną przez Habsburgów.

Twoja odpowiedź

Polecenie 3

Wyjaśnij, dlaczego państwo Karola V określano mianem „imperium, w którym nie zachodzi słońce”.

Tvoja odpowiedź

Ćwiczenie 1

Przeanalizuj poniższą ilustrację i rozstrzygnij, czy to źródło można uznać za wiarygodne. Uzasadnij odpowiedź.

Rycina opublikowana w *Liber missarum der Margarethe von Österreich*, przedstawia hołd składany cesarzowi, 1515 rok.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Rozstrzygnięcie

Tak

Twoje uzasadnienie

Na podstawie poniższego tekstu wyjaśnij, dlaczego Habsburgom trudno było podporządkować sobie państwa niemieckie.

((Stanisław Grzybowski

Wielka historia świata, Narodziny świata nowożytnego 1453–1605

Powstanie związku książąt protestanckich, zwanego szmalkaldzkim, unaoczniało nareszcie cesarzowi, że protestantyzm przestał już być problemem wyznaniowym i że przyczynił się do rozbitcia politycznego Rzeszy. Wojna szmalkaldzka jesienią 1546 r. doprowadziła wprawdzie do tryumfu cesarza, do pozbawienia godności elektorskiej buntowniczego księcia saskiego Jana Fryderyka i przeniesienia jej na jego krewniaka Maurycego, z młodszej linii Wettynów, w 1547 r., lecz porozumienie Maurycego z Francją spowodowało odbudowanie związku książąt protestanckich przeciw cesarzowi, który, zaskoczony w 1552 r. w Innsbrucku, cudem uszedł niewoli, musiał układać się z książętami i ostatecznie, zwątpiwszy w możliwość utrzymania Rzeszy, abdykował w 1556 r. Usunął się do hiszpańskiego klasztoru i zmarł tam 21 grudnia 1558 r.

Źródło: Stanisław Grzybowski, *Wielka historia świata, Narodziny świata nowożytnego 1453–1605*, t. 6, Kraków 2017, s. 548.

Twoja odpowiedź

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Potęga Habsburgów – „imperium, w którym nie zachodzi słońce”

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XVII. Europa w XVI–XVII w. Uczeń:

- 1) przedstawia drogę do nowego modelu monarchii europejskich w epoce nowożytnej, z uwzględnieniem charakterystyki i oceny absolutyzmu francuskiego;
- 2) charakteryzuje konflikty polityczne w Europie, z uwzględnieniem ekspansji tureckiej i charakteru wojny trzydziestoletniej;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- opisuje, w jaki sposób Habsburgowie objęli swoimi rządami większą część Europy;
- charakteryzuje przebieg rywalizacji między Habsburgami i Jagiellonami;
- wskazuje, nad którymi terenami europejskimi panowali Karol V i jego brat Ferdynand.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;

- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Przygotowanie do zajęć. Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał „Potęga Habsburgów – „imperium, w którym nie zachodzi słońce””. Prosi uczestników zajęć o zapoznanie się z tekstem w sekcji „Przeczytaj” i multimedium w sekcji „Film + Sprawdź się” tak, aby podczas lekcji mogli w niej aktywnie uczestniczyć i wykonywać polecenia.
2. Chętni/wybrani uczniowie przygotowują prezentację na podstawie informacji zawartych w sekcji „Przeczytaj” oraz materiału filmowego.

Faza wstępna:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy zawartość sekcji „Wprowadzenie”, przedstawia temat oraz cele zajęć, omawiając planowany ich przebieg.
2. Raport z przygotowań. Nauczyciel za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu sprawdza przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. kto zapoznał się z udostępnionym e-materiałem. Nauczyciel poleca uczniom przygotować w parach pytania z nim związane. Czego uczniowie chcą się dowiedzieć? Co ich interesuje w związku z tematem lekcji? W ten sposób uczniowie określają obowiązujące ich kryteria sukcesu.

Faza realizacyjna:

1. Nauczyciel przypomina o prezentacjach przygotowanych przez uczniów przed lekcją. Poleca wybranej osobie (lub ochotnikowi) zaprezentowanie swojej pracy przed resztą klasy. Po prezentacji uczniowie krótko dyskutują o prezentacji, dodają informacje, które

ich zdaniem warto uwzględnić. Prowadzący może korygować odpowiedzi i uzupełniać informacje, udziela też uczniom informacji zwrotnej.

2. Praca z multimedium („Mapa interaktywna”). Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi, aby przeczytał polecenie nr 2: „Stwórz katalog przyczyn geograficznych, politycznych, gospodarczych i kulturalnych, które utrudniały integrację posiadłości Habsburgów” i poleca uczniom, aby wykonali je w parach. Wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją. W podobny sposób uczniowie wykonują polecenie nr 3.
3. Prowadzący poleca, aby uczniowie odliczyli do sześciu i utworzyli grupy zgodnie z przypadającymi im numerami. W kolejnym kroku uczniowie na podstawie przeczytanego tekstu oraz informacji zawartych w obu multimediami (mapie interaktywnej oraz filmie) układają pytania do quizu dla innych grup. Nauczyciel wraz z uczniami określa zasady rywalizacji i punktowania dobrych odpowiedzi (np. gra na czas lub na ilość poprawnych odpowiedzi).
4. Przeprowadzenie gry w klasie. Nauczyciel lub wybrany uczeń dba o prawidłowy przebieg quizu zgodnie z wcześniejszymi ustaleniami. Nauczyciel nagradza zwycięską drużynę, np. ocenami z aktywności.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel poleca wybranemu uczniowi albo uczennicy (może być także ochotnik) podsumowanie lekcji „Potęga Habsburgów – „imperium, w którym nie zachodzi słońce””. Pyta, który element był dla uczniów trudny i dlaczego. W razie konieczności wyjaśnia wątpliwości uczniów.
2. Na zakończenie nauczyciel omawia przebieg zajęć, słownie ocenia pracę uczniów, dokonuje również oceny prezentacji przedstawionej na początku lekcji.

Praca domowa:

1. Wykonaj ćwiczenia 1 i 2 z sekcji „Film + Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

Brandi K., *Cesarz Karol V. Powstanie światowego imperium*, Oświęcim 2016.

Grodziski S., *Habsburgowie. Dzieje dynastii*, Wrocław, Warszawa, Kraków, 1998.

Grzybowski S., *Wielka historia świata. Tom 6. Narodziny świata nowożytnego 1453-1605*, Warszawa 2005.

Mikulski K., Wijaczka J. *Historia powszechna. Wiek XVI-XVIII*, Warszawa 2012.

Miłkowski T., Machcewicz P., *Historia Hiszpanii*, Wrocław 2009.

Wskazówki metodyczne:

Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z informacjami w sekcji „Mapa interaktywna”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.